

A versenypolitika mint a pénzügyi és gazdasági válság kezelésének egyik eszköze az Európai Unióban

INOTAI G. ANDRÁS

A pénzügyi és gazdasági válság kezelésében, hatásainak mérsékelésében és az azt várhatóan követő gazdasági fellendülés elősegítésében a költségvetési politikán kívül komoly szerep hárul a versenypolitikára. A versenypolitika eszköztárának hatékony alkalmazása az Európai Unióban jelentős mértékben hozzájárul a gazdasági növekedés helyreállításához nélkülözhetetlen termelékenységnövekedéshez és keresletélénkítéshez, megfelelő kereteket biztosít az állam arányos gazdasági szerepvállalásához és megvéd a válságkezeléssel esetlegesen együtt járó versenytorzító vállalati vagy állami intézkedésektől. Bár a versenypolitika egyes eszközeinek és a versenyhatóságoknak a válsággal összefüggésben esetenként sajátos kihívásokkal kell szembenéznüik, nem indokolja semmi, hogy a versenykorlátozások – legyen azok forrása akár az állam, akár a vállalkozások – a válságra hivatkozással enyhébb elbírálás alá essenek.*

Journal of Economic Literature (JEL) kód: L40.

Bevezetés: válság és válaszok

2008 őszén talán soha korábban nem tapasztalt bizalmi válság rázta meg a pénzügyi ágazatot. Az egyes pénzintézetek hitelképességével kapcsolatos bizonytalanság következtében mind globálisan, mind az Európai Unióban jelentős mértékben beszűkült a bankközi hitelezés piaca. Ez mind az alapvetően stabil, mind az üzletpolitikájuk miatt gyengébb lábakon álló pénzintézetek számára likviditási

* A cikkben megfogalmazottak a szerző személyes nézetei, amelyek nem feltétlenül tükrözik a szerzőt foglalkoztató intézmény hivatalos álláspontját. Megköszönöm Cserhalmi Zsuzsának a cikk elkészítéséhez nyújtott magas színvonalú szakmai segítséget, valamint az anonim opponens hasznos észrevételeit. Az esetleges tévedésekért és mulasztásokért kizárólag a szerzőt terheli felelősség.

Inotai G. András, az Európai Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának stratégiai és szakpolitikai koordinátora. E-mail cím: andras.inotai@ec.europa.eu

problémákat okozott. A globális, európai és nemzeti szintű beavatkozások ellenére a pénzpiacok továbbra is törékenyek. A pénzintézetek jobban kerülnek a kockázatot, mint az ezt megelőző időszakban és a pénzpiacok valószínűleg a vártnál hosszabb ideig merevek maradnak.

A pénzügyi válság rövid időn belül a reálgazdaságban is éreztetni kezdte hatását. A hitel szűkössége nagymértékben hozzájárul a fogyasztói és a vállalati bizalmi indexek eséséhez, és az egyik fő oka a fogyasztás és a befektetések csökkenésének. A hitelpiacok zavarai miatt a fogyasztók elhalaszthatják vásárlásaikat, illetve a vállalatok felfüggeszthetik befektetéseiket, ezáltal negatív hatást gyakorolva a gazdasági növekedésre. 2009 első negyedében az eurózóna és az EU több tagállama már recesszióban volt, az Európai Bizottság tavaszi gazdasági előrejelzése pedig a GDP 4 százalékos csökkenését jelezte az EU-ban 2009-re.¹ A lassulás kiterjed a feltörekvő gazdaságokra is, ezáltal veszélyeztetve az EU-ból kiinduló exportot is, amely várhatóan 12-13 százalékkal csökken 2009-ben.² A válság különösen súlyosan érinti a magas államadóssággal és/vagy magas fizetésimérleg-hiánnyal küzdő, eurózónán kívüli országokat, például Magyarországot is.

Már most több gigabájtra rúg az említett kihívásokra adandó válaszokat tagláló szak- és olvasmányosabb irodalom. A leggyakrabban javasolt megoldások központi eleme az állam pénzügyi szerepvállalása.

A pénzügyi szerepvállalás egyik formája a kifejezetten a pénzügyi ágazatnak az ágazat stabilitása és a hitelezés újraindítása érdekében nyújtott pénzügyi támogatás. Ez különböző formákban valósulhat meg: lehet szó a pénzintézetek kötelezettségeit fedező garancia nyújtásáról, a pénzintézetek feltőkésítéséről, vagy a pénzintézetek tulajdonában lévő olyan (ún. mérgezett vagy értékvesztett) pénzügyi eszközök kezeléséről, amelyek értékük jelentős részét elveszítették, és nincsen remény, hogy ezt a jövőben visszanyerjék.

A pénzügyi szerepvállalás másik formája a közvetlenül a reálgazdaság működését javítani hivatott fiskális ösztönzőcsomagok. Ezek egyik típusa az egész gazdaságra vonatkozó horizontális vagy egyes iparágakra vagy cégekre vonatkozó célzott állami támogatás vagy adócsökkentés. A horizontális intézkedésre példa az a magyar program, amelynek értelmében az állam támogatott kezességvállalás formájában támogatást nyújt különböző beruházási és forgóeszközhitelhez. A célzottabb állami támogatásra példa az a spanyol intézkedés, amelynek értelmében a spanyol állam környezetbarát gépjárművek gyártásához kamattámogatást nyújt az autóiiparnak.

A fiskális ösztönzés megvalósulhat végül a közvetlenül a fogyasztóknak címzett keresletélénkítő intézkedés formájában. Erre példa az EU egyes tagállamaiban a használt gépjárművek újra cserélését ösztönző állami programok.

¹ Lásd: Európai Bizottság, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, Gazdasági Előrejelzés, 2009. tavasz. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15048_en.pdf

² Lásd: Európai Bizottság, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, Gazdasági Előrejelzés, 2009. tavasz. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15048_en.pdf

Az állam közvetlen pénzügyi szerepvállalásán kívül ugyancsak nagy számban fordulnak elő a szabályozási környezet megváltoztatására irányuló kezdeményezések, elsősorban a pénzügyi rendszer felügyeletére, illetve annak egyes szereplői (például fedezeti alapok) működésére vonatkozó szabályok módosítására tett javaslatok formájában. Helyenként felmerül a válság egyes államok reálgazdaságára gyakorolt negatív hatásait tompítani vélt kereskedelempolitikai döntések lehetősége, nem ritkán importkorlátozások formájában. Ez történt például Oroszországban, ahol megemelték az importált gépjárművekre kivetett behozatali vámokat.

Ugyanakkor egyelőre viszonylag kevés szó esik egy további, költségeit tekintve csekélyebb, pozitív hatásait tekintve viszont jelentős állami beavatkozási formáról, nevezetesen a versenypolitikáról. Ez a cikk először a hatékony versenypolitikából származó gazdasági előnyöket veszi sorra, majd ismerteti a rendelkezésre álló versenypolitikai eszköztárat, annak lehetséges alkalmazását, illetve a versenypolitikát érintő kihívásokat a pénzügyi és gazdasági válság idején.

A hatékony versenypolitika előnyei a pénzügyi és gazdasági válság idején

Közgazdasági alapvetés – amit az elmúlt hónapok eseményei sem kérdőjeleztek meg –, hogy a verseny hozzájárul ahhoz, hogy termékek és szolgáltatások olcsóbban, jobb minőségben és nagyobb választékban álljanak rendelkezésre a piacokon, illetve hogy a verseny hatékonyabb működésre, állandó fejlesztésekre és beruházásokra ösztönzi a vállalkozásokat. A tankönyvszerű összefüggést, illetve a versenynek a válságkezelésben játszott szerepét számos gyakorlati példa illusztrálja.

Ami a fogyasztók számára keletkezett előnyöket illeti: az Európai Bizottság becslései szerint az uniós versenypolitika egyes eszközeinek európai bizottsági alkalmazása csak 2008-ban mintegy 11 milliárd eurónyi megtakarítást eredményezett a fogyasztóknak³ (ez minden egyes uniós állampolgárra lebontva több mint fejenként 20 megtakarított és ezáltal másra elkölthető euró). Ennek közvetlen költsége az európai adófizetők által az Európai Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának működési költségére 2008-ban fordított 78 millió euró volt.⁴ Ha ehhez ráadásul hozzáadjuk a tagállami versenyhatóságok versenypolitikai tevékenységét is,⁵ akkor kijelenthető, hogy a versenypolitika meglehetősen költséghatékony „keresletélénkítő ösztönzőnek” – vagy, az egyes uniós tagállamokban divatos politikai szóhasználatot idézve, „vásárlóerőt javító intézkedésnek” – tekinthető az EU-ban.

³ *Forrás:* A Versenypolitikai Főigazgatóság 2009-es éves menedzsmenttervében foglalt, a 2008-ban hozott határozatokra vonatkozó számítás.

http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_management_plan/amp_2009_en.pdf

⁴ Lásd: Global Competition Review, Rating Enforcement Survey 2009.

<http://www.globalcompetitionreview.com/>

⁵ Az EU-ban a tagállami versenyhatóságok mind az uniós versenyszabályokat, mind saját nemzeti versenyjogukat alkalmazzák. (A továbbiakban az Európai Bizottság mint uniós versenyhatóság és a tagállami versenyhatóságok együtt az *uniós versenyhatóságok*.)

Ami a vállalkozások számára keletkezett előnyöket illeti: a verseny nem kizárólag a végső fogyasztói árakat (és ezáltal egyébként az inflációs nyomást) csökkenti, de a nagykereskedelmi és a köztes piacokon lévőket is, ezáltal pozitív hatást gyakorolva az ezeken a piacokon vásárló vállalkozások versenyképességére. A piacnyitás következtében például 1998 és 2003 között az EU-ban átlagosan 45 százalékkal csökkentek a vállalkozások által a nemzetközi telefonhívásokért fizetett árak.⁶

A hatékony verseny és a gazdasági növekedés közötti kapcsolat különösen fontos a gazdasági válságok idején. Mivel a hatékony verseny által jellemzett piacokon a vállalkozások jobban rá vannak kényszerítve az innovációra, ezek a piacok a teljes tényezőtermelékenység⁷ javításán keresztül jobban elősegítik a gazdasági növekedést. Azokban az ágazatokban, amelyekben a verseny intenzitása magasabb, akár több százalékkal is magasabb lehet a teljes tényezőtermelékenység növekedése. A külföldi versenynek kitett piacok szintén jobban növekednek: amennyiben például az EU-n belül megszűnne a tagállamok közötti kereskedelem (például piacfelosztó megállapodásokon vagy állami versenykorlátozó intézkedéseken keresztül), az átlagos termelékenység 13 százalékkal csökkenne.⁸

A verseny korlátozása tehát nagy valószínűséggel súlyosbítaná a gazdasági válság hatásait. A Kaliforniai Egyetemen nemrég végzett kutatás eredményei szerint az, hogy az Egyesült Államokban az 1930-as években fellazították a versenyjogi szabályokat, hozzájárult ahhoz, hogy a gazdasági válság hét évvel hosszabb ideig tartson. A lazítás – amelynek részeként például bizonyos iparágakat mentesítettek a versenyjogi szabályok alól, amennyiben vállalták, hogy kollektív szerződések útján jelentősen megemelik az iparági fizetéseket – részben felelőssé tehető a gazdaság lelassulásáért és a 20 százalékos körüli munkanélküliségért (*Cole–Ohanian, 2004*).

A verseny intenzitásának csökkentése különösen káros következményekkel járhat a kibocsátás visszaesésével együtt járó válságok esetén. A verseny csökkenése ilyenkor áremelésekre és ezzel párhuzamosan a kibocsátás további csökkentésére ösztönözheti a vállalkozásokat, ezáltal tovább súlyosbítva a recessziót.

A versenypolitika eszköztára és az egyes eszközöket érintő kihívások a pénzügyi és gazdasági válság idején

Az említettek közül adódóan indokoltnak tűnik, hogy a versenypolitika teljes eszköztárát felhasználva továbbra is változatlan intenzitással lépjen fel a versenykorlá-

⁶ Lásd: Commission Communication „European Electronic Communications Regulation and Markets 2003 – Report on the Implementation of the EU Electronic Communications Regulatory Package. COM(2003) 715 final.

⁷ A „teljes tényezőtermelékenység” (*total factor productivity*) azt vizsgálja, hogy a tőke-, illetve munkajellegű inputokon kívüli tényezők, például a műszaki fejlődés vagy a vállalatirányítás területén végrehajtott innováció, hogyan hatnak a termelékenységre.

⁸ Lásd: Az Európai Bizottság „Európai Versenyképességi Jelentés 2008” című Közleménye. COM(2008) 774 final.

tozó állami intézkedésekkel, vállalati megállapodásokkal és magatartásokkal szemben. Ugyanakkor várható, hogy egyes politikai vagy gazdasági érdekcsoportok éppen a pénzügyi és gazdasági válságra hivatkozással fogják kezdeményezni (illetve bizonyos uniós tagállamokban már kezdeményezték) a versenyszabályok enyhítését, rugalmasabb alkalmazását, vagy akár teljes felfüggesztését.

A következőkben a versenykorlátozás főbb forrásai szerint csoportosítva röviden összefoglalom, hogy a versenypolitika egyes eszközei milyen szerepet tölthetnek be a válság kezelésében és a válság negatív hatásainak mérsékelésében, valamint hogy a versenypolitika milyen kihívásokkal szembesülhet a jelenlegi válság idején, és ezekre a kihívásokra – véleményem szerint – milyen válaszokat indokolt adnia.

Állami támogatások

A pénzügyi és gazdasági válság hatására az EU tagállamai különböző állami támogatásokban részesítették és részesítik továbbra is a pénzügyi ágazatot, illetve a reálgazdaságnak a válság által leginkább érintett ágazatait. Ebben a helyzetben az EU – a világon egyedülálló – állami támogatási szabályai biztosítják, hogy aránytalan vagy diszkriminatív állami támogatások ne veszélyeztessék az *európai gazdaság fő vívmányát, az egységes belső piacot*.

Az állami támogatási szabályok nélkül nagy esély lenne arra, hogy a tagállamok (főleg a tehetősebbek) költséges támogatási versenybe kezdenének, amelynek eredményeképpen amúgy egészséges és versenyképes vállalkozások lennének kénytelenek távozni a piacról csak azért, mert versenytársaik tisztességtelen állami támogatásban részesültek. Az állami támogatásokat ráadásul részben az azokban nem részesülő vállalkozások adóbefizetéseiből finanszírozzák, ezzel tovább rontva utóbbiak versenyképességét.

Mindez nem jelenti azt, hogy egyáltalán nem lehetne – különösen a válságból fakadó rendkívüli körülményekre tekintettel – az állami támogatás eszközéhez nyúlni. Az uniós versenypolitika talán legnagyobb kihívása az elmúlt hónapokban éppen az volt, hogy miként tudja az állami támogatási szabályokat úgy értelmezni és alkalmazni, hogy az egyszerre garantálja a tagállamok és a vállalkozások számára a jelen körülmények között nélkülözhetetlen jogbiztonságot, valamint a jól azonosított piaci kudarcokra (például a pénzügyi intézményrendszer destabilizációjára vagy a hirtelen és radikálisan beszűkült hitelpiacokra) tekintettel az arányos és ideiglenes állami beavatkozás lehetőségét anélkül, hogy az állami támogatás elodázná az egyes vállalkozások számára elkerülhetetlen szerkezeti átalakításokat.⁹

Az uniós versenyjog keletkezése, azaz 1957 óta lehetővé teszi, hogy a tagállamok – az állami támogatásokra vonatkozó általános tilalom alóli kivételként – állami támogatásokat nyújtsanak a gazdaságukban bekövetkezett komoly zavar megszüntetése érdekében. 2008 őszén az Európai Bizottság elismerte, hogy a pénz-

⁹ Az ezen kihívásra adott konkrét uniós versenypolitikai válaszok összefoglalóját lásd: *Calvino–Inotai* [2009].

ügyi és a gazdasági válság ilyen zavarnak tekinthető, majd ezt követően különböző értelmező közlemények¹⁰ útján tisztázta, hogy ebben a helyzetben az uniós állami támogatási szabályoknak megfelelően a tagállamok milyen feltételekkel biztosíthatnak garanciát, illetve adhatnak tőkeinjekciót pénzügyi intézményeknek, milyen formában vehetik át tőlük értékvesztett eszközeiket, vagy milyen típusú állami támogatásokkal javíthatják a reálgazdaság finanszírozási lehetőségeit.

A szabályok egyik jellemzője, hogy csak azon vállalkozások számára teszik lehetővé az állami segítséget, amelyek kifejezetten a válságból fakadóan vannak nehéz helyzetben, és nem más okból, például a már a válságot megelőző időszakban folytatott téves üzletpolitika következtében. Az uniós állami támogatási szabályok továbbá – elismerve az állami beavatkozás indokolhatóságát a válság idején – különböző feltételeket támasztanak annak érdekében, hogy mérsékeljék az állami támogatásból szükségszerűen fakadó versenytorzítást. Így például több esetben korlátozzák a támogatás időtartamát, tiltják a nemzeti alapon történő megkülönböztetést, megakadályozzák, hogy a támogatást a haszonélvező tisztességtelen piacszerzésre használja fel, illetve a támogatás feltételül előírják egyes üzletrészek értékesítését.

A válsággal kapcsolatosan bejelentett állami támogatási intézkedéseket egyébként az Európai Bizottság az átlagosan több hónapig tartó eljárásnál több esetben lényegesen gyorsabban, például az egyesült királyságbeli Bradford and Bingley banknak nyújtott mentési támogatás esetében 24 órán belül hagyta jóvá. Ehhez ugyanakkor az is szükséges, hogy az állami támogatást tervező tagállamok jó előre megkezdjék – az amúgy nem nyilvános – egyeztetéseket a Versenypolitikai Főigazgatóság munkatársaival, amelynek során legtöbbször a formális bejelentést megelőzően feloldhatók az egyébként esetleg az eljárás elhúzódásával járó versenyproblémák.

Nem indokolja semmi, hogy a válságra tekintettel az uniós versenypolitika feladja az állami támogatási rendszerre vonatkozó alapelveit. Az uniós állami támogatási szabályokhoz való ragaszkodás azért is különösen fontos, mert hatékony uniós gazdaságpolitikai eszköz hiányában a tagállamok válságkezelő intézkedéseinek összehangolására az EU állami támogatási politikája, egységes tartalmi előírásaival, valamint eljárásrendjével az egyik legjobban működő koordinációs mechanizmus. Ugyanakkor – mint ahogy a válsággal kapcsolatosan bejelentett állami támogatási intézkedéseknek az átlagosnál általában gyorsabb európai bizottsági megvizsgálása mutatja – az állami támogatási szabályok alkalmazására rugalmasabb eljárási keretek között is sor kerülhet.

¹⁰ A teljesség igénye nélkül lásd: Az Európai Bizottság közleménye – Az állami támogatásokról szóló szabályoknak a pénzügyi intézetek vonatkozásában a jelenlegi pénzügyi világválsággal összefüggésben tett intézkedésekre történő alkalmazása. HL C 270. szám, 2008.10.25, 8. o., Az Európai Bizottság közleménye – A pénzügyi intézetek feltökésítése a jelenlegi pénzügyi válságban: a támogatás szükséges minimális szintre történő korlátozása és az indokolatlan versenytorzulás kiküszöbölését célzó biztosítékok. HL C 10. szám, 2009.1.15, 2. o., Az Európai Bizottság közleménye az értékvesztett eszközök közösségi bankszektorban történő kezeléséről. HL C 72. szám, 2009.3.26, 1. o., Az Európai Bizottság közleménye – Ideiglenes közösségi keretrendszer a finanszírozási lehetőségek elérésének támogatására irányuló állami támogatási intézkedésekhez a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságban. HL C 16 szám, 2009.1.22, 1. o.

Gazdasági válságok idején tipikus jelenség az ún. „válságkartell”, amikor a válság által sújtott vállalkozások, annak érdekében, hogy együtt könnyebben vészeljék át a nehezebb időszakot, összehangolják üzleti magatartásuk egyes elemeit. Például megállapodnak, hogy bizonyos minimális ár alatt nem értékesítik termékeiket, vagy azonos mértékben csökkentik kapacitásukat, esetleg hogy egymás vevőit nem környékezik meg kedvezőbb ajánlatokkal. Az is elképzelhető – mint ahogy az a 2000-es évek elején az ír marhahús-feldolgozó ágazatban történt –, hogy a túlzott kapacitással rendelkező ágazat piaci szereplői megállapodnak, hogy a legkevésbé versenyképes szereplők távoznak a piacról, a piacon maradók pedig ezért valamilyen kompenzációt fizetnek nekik.¹¹

A válság különösen azokban az ágazatokban erősítheti fel a kartellezésre való hajlamot, ahol az egyes szereplők – például az évek óta meglévő strukturális problémák (például túlzott kapacitás) miatt – amúgy is versenyképességi problémákkal küzdenek. Ezekben az ágazatokban nagyobb lehet a kísértés, hogy a piaci szereplők üzleti magatartásukat összehangolva vészeljék át a nehéz időket.

Semmi nem indokolja, hogy a pénzügyi és gazdasági válságra tekintettel kedvezőbb versenypolitikai elbírálás alá essenek a kartellek. A kartell a vásárlókra nézve a legközvetlenebb és legsúlyosabb negatív hatással járó versenykorlátozás. Annak árát, hogy a kartellezők nem versenyeznek egymással, a vásárlók fizetik meg magasabb árak, rosszabb minőségű termékek és a szűkebb választék formájában. Ez nemcsak a vásárlók, hanem a gazdaság versenyképessége szempontjából is káros. Szerencsére mind az uniós versenyjog,¹² mind az egyes tagállamok nemzeti versenyjogai lehetővé teszik a kartellek elleni fellépést attól függetlenül, hogy azokat pontosan milyen céllal hozták létre. Fontos, hogy az uniós versenyhatóságok továbbra is szigorúan lépjenek fel az ilyen típusú versenykorlátozásokkal szemben.

Ebben az összefüggésben sajnálatosak azok a – szerencsére egyelőre nagyon kivételes – próbálkozások, amelyek a versenykorlátozó megállapodásokra vonatkozó szabályok enyhítését célozzák. Ilyen próbálkozásnak minősül például az ún. „csekély jelentőségű” megállapodásokra vonatkozó küszöbérték emelése. Több tagállam versenyjoga „csekély jelentőségűnek” minősíti az olyan versenytársak által kötött versenykorlátozó megállapodásokat, amelyek együttes piaci részesedése

¹¹ A konkrét ügyben az ír Legfelső Bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelme nyomán az Európai Bíróság megállapította, hogy a megállapodás az uniós versenyjogba, nevezetesen az Európai Közösséget alapító Szerződés (*EK Szerződés*) 81(1) cikkébe ütközik. Lásd a *Beef Industry Development and Barry Brothers* C-209/07. sz. ügyben 2008. november 20-án hozott ítéletet (az EBHT-ben még nem tették közzé).

¹² Lásd: Az Európai Közösséget alapító szerződés (*az EK Szerződés*) 81. cikke.

egy bizonyos – általában 10 százalékos – szint alatt marad.¹³ A csekély jelentőségű megállapodások a versenyt nem korlátozzák érzékelhető mértékben, és ezért megengedettek. A szabályok enyhítését célzó próbálkozások a „csekély jelentőséghez” szükséges együttes piaci részesedést kívánják megemelni (például 15 vagy 20 százalékra), és ezáltal a versenyt nagyobb eséllyel korlátozó megállapodásokat mentesíteni az általános tilalom alól.

Az állam által létrehozott vagy támogatott kartellek

A válság – illetve a válság által sújtott ágazatok lobbitevékenysége – egyes kormányzatokat arra készíthet, hogy kifejezetten támogassák vagy akár jogalkotási úton kötelező jelleggel írják elő versenykorlátozó megállapodások létrejöttét bizonyos ágazatokban. Ez lenne a helyzet, amennyiben például egy uniós tagállamban törvény írná elő, hogy az adott államon belül tevékenykedő valamennyi autógyár egyeztesse üzleti terveit és tegyen összehangolt lépéseket a válság hatására növekvő kapacitásfelesleg csökkentésére. Hasonló lenne a helyzet akkor is, ha egy miniszteri rendelet kötelezővé tenné vagy megkönnyítené a nagy élelmiszerláncok számára, hogy alapvető üzletpolitikai döntésekről (például árubeszerzések, nyitvatartási idő, reklámakciók stb.) állapodjanak meg egymással.

Ezekben az esetekben a versenytorzítás veszélye ugyanúgy fennáll, mint ha az adott megállapodásra a vállalkozások szabad akaratából, állami ráhatás nélkül került volna sor. Sőt, az a tény, hogy a kartellt az állam hozza létre vagy támogatja, az adott tagállamra jellemző versenykultúra fejlődését jelentősen visszavetheti, válság idején pedig tovább erősítheti a válságkartellek létrehozására való hajlamot.

Az uniós versenyjog¹⁴ lehetővé teszi, hogy az ilyen típusú állami intézkedések ellen mind az Európai Bizottság, mind az adott tagállam hatóságai és bíróságai fellépjenek. Sőt, az uniós esetjog alapján utóbbiak egyenesen kötelesek az említett típusú állami intézkedések alkalmazásától eltekinteni.¹⁵ A tagállamok által létrehozott vagy támogatott kartellek által okozott közvetett és közvetlen károokra tekintettel nem indokolja semmi, hogy velük szemben akár az uniós, akár a tagállami intézmények elnökök legyenek.

A versenykorlátozó megállapodások indokolhatósága

A világ több országában a válságra adott gazdaságpolitikai válaszok között szerepelnek a „zöld” – környezet-, illetve klímavédelmi – beruházások. Az elképzelés szerint bizonyos „zöld” iparágak felfuttatása egyszerre szolgálna munkahely-

¹³ Lásd például az Európai Bizottság közleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 81. cikke (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű (de minimis) megállapodásokról. HL C 368. szám, 2001.12.22, 13. o.

¹⁴ Az EK Szerződés 10. és 81. cikke együttesen.

¹⁵ Lásd: A *Consortio Industrie Fiammiferi* C-198/01. sz. ügyben 2003. szeptember 9-én hozott ítélet (EBHT, 2003. I-8055. o.).

teremtési, keresletélénkítési és környezetvédelmi célokat. Ennek megfelelően várhatóan több vállalkozás is arra fog hivatkozni, hogy a közte és versenytársai között fennálló, esetlegesen versenykorlátozó megállapodások valójában valamilyen környezetvédelmi célt szolgálnak, és ezért mentesülniük kell az általános tilalom alól.

Az uniós versenyjog előtt nem ismeretlen ez a hivatkozási alap. 1997-ben az EU piacának 95 százalékát lefedő mosógépgyártók megállapodtak, hogy a jövőben nem gyártanak olyan mosógépeket, amelyek energiahatékonysága nem ér el egy minimális szintet. A megállapodás korlátozta a versenyt, hiszen annak értelmében az azt aláíró mosógépgyártó nem kínálhatott a megállapodásban meghatározottnál alacsonyabb energiahatékonyságú, azonban esetleg olcsóbb mosógépet a piacon. A megállapodást aláíró mosógépgyártók ugyanakkor azzal érveltek, hogy ezt a versenykorlátozást semlegesítik a magasabb energiahatékonyságból fakadó előnyök, például az alacsonyabb energiafogyasztás (és ezáltal az ilyen mosógépet vásárlók alacsonyabb áramszámlája) és az ezzel együtt járó alacsonyabb áramtermelésből fakadó csökkentett széndioxid-kibocsátás.

Az Európai Bizottság végül mentesítette a mosógépgyártók megállapodását az általános versenyjogi tilalom alól.¹⁶ Fontos azonban megjegyezni, hogy ezt nem valamilyen elvont környezetvédelmi célra vagy általános környezetvédelmi előnyre hivatkozással tette. A mentesítés elsődleges alapja az volt, hogy a mosógépgyártók közötti megállapodásból közvetlen előnyök származtak a versenykorlátozás által amúgy sújtott fogyasztókra nézve is (a magasabb energiahatékonyságú mosógépek magasabb vételárát pár éven belül ellensúlyozta a magasabb energiahatékonyságból fakadó áramköltség-megtakarítás), illetve hogy a verseny számos egyéb tekintetben (az előírt minimális szint feletti energiahatékonyság, vételár, dizájn, kiegészítő funkciók stb.) továbbra is megmaradt.¹⁷

Indokolt, hogy a válság idején a környezetvédelmi előnyökre való hivatkozás esetén az uniós versenyhatóságok a fenti megközelítést kövessék, így a versenykorlátozó megállapodások szankcionálásától csak abban az esetben tekintsenek el, ha bizonyosságot nyert, hogy az állítólagos környezetvédelmi előnyökből a fogyasztók (akár közvetlenül, például alacsonyabb üzemben tartási díjakon keresztül, akár közvetve, például alacsonyabb széndioxid-kibocsátáson keresztül) méltányos mértékben részesednek, és a megállapodás nem zárja ki teljes mértékben a versenyt az érintett áruk között.

Hasonló megközelítést indokolt alkalmazni abban az esetben is, ha a versenykorlátozó megállapodást kötő vállalkozások nem környezetvédelmi, hanem például foglalkoztatottsági célokra hivatkoznak. Abban az esetben például, ha a válság hatására visszaeső kereslet miatt egy iparág képviselői arra hivatkozva állapodnak

¹⁶ Az EK Szerződés 81. cikkének (3) bekezdése lehetővé teszi, hogy a versenykorlátozó megállapodások mentesüljenek a versenyjogi tilalom alól, amennyiben a megállapodásból fakadó versenyelőnyök meghaladják a megállapodásból fakadó versenyhátrányokat.

¹⁷ Az Európai Bizottság 1999. január 24-i határozata az EK Szerződés 81. cikkének alkalmazásáról (IV.F.1/36.718. *CECED* ügy). HL L 187. szám, 2000.7.26, 47. o.

meg összehangolt termelés-csökkentésről, hogy ez az iparági munkahelyek megőrzéséhez szükséges, azt indokolt vizsgálni, hogy az összehangolt termelés-csökkentés versenykorlátozó hatásainál nem erősebbek-e annak versenyt élénkítő hatásai.¹⁸ A foglalkoztatottsági cél tehát nem közvetlenül, az egyes (esetleg kevésbé termelékeny) konkrét munkahelyek megőrzésén keresztül érvényesül, hanem közvetve, a piacok hatékonyabb működése által.¹⁹

Bírságot

További kérdésként merülhet fel, hogy a versenykorlátozó megállapodások szankcionálása során indokolt-e annak figyelembevétele, hogy a jogsértésért felelős vállalkozás a pénzügyi és gazdasági válság következtében esetleg fizetéképtelen.

Több uniós versenyhatóság (köztük az Európai Bizottság) bírságot lehetősé teszi, hogy az adott versenyhatóság arra hivatkozással csökkentse a bírságot, hogy az veszélybe sodorná a bírsággal sújtott vállalkozás fennmaradását.²⁰ Várható, hogy az elkövetkezendő időszakban több vállalkozás is arra fog hivatkozni, hogy kifejezetten a gazdasági és pénzügyi válság miatt került olyan helyzetbe, hogy a versenyjogi jogsértésért esedékes bírság kiszabása következtében kénytelen lenne kilépni a piacról.

Versenypolitikai szempontból nem feltétlenül kívánatos, hogy egy például kartellezésért szankcionált vállalkozás a bírság hatására úgy távozzon a piacról, hogy eszközeit nem veszi át új versenytárs, és ezért kilépése miatt a verseny kárára tor-

¹⁸ Vegyünk példának egy olyan 2-3 szereplős iparágat, ahol rendkívül magasak a fix költségek, nem szabályozható a kapacitás (például egyetlen, nagy értékű munkagép van vállalkozásonként) és a gazdaságos üzemeltetéséhez magas (85-90 százalékos) kapacitáskihasználtságra van szükség. Amennyiben a válság hatására az iparágban visszaesik a kereslet, valószínűsíthető, hogy a legkevésbé hatékony vállalkozás kénytelen lesz kilépni a piacról (mivel gazdaságosan nem képes a mondjuk 70-75 százalékra csökkent kapacitáskihasználtság mellett termelni). Amennyiben a kilépés miatt hirtelen megjelenő keresletet a piacon maradó vállalkozások nem tudják kielégíteni (mert a piacról kilépő cég megrendeléseit kapacitáshiány miatt nem tudják mind felszívni), nagy valószínűséggel áremelkedés következik be (a példa kedvéért feltételezzük továbbá, hogy a piacról kilépő vállalkozás eszközeit – mondjuk a válságból fakadó hitelszükség és/vagy a továbbra is várhatóan csökkenő kereslet miatt – sem a piacon maradó vállalkozások, sem új piaci szereplő nem vásárolja meg). Ebben az esetben elképzelhető, hogy egy összehangolt termelés-csökkentés – amely az ezzel együtt járó áremelkedés miatt alacsonyabb kapacitáskihasználtságot is lehetővé tesz kilépés nélkül – összességében kisebb áremelkedést eredményez a piacon, mint ami akkor következne be, ha az egyik piaci szereplő kilépne a piacról.

¹⁹ Ezt a megközelítést alkalmazza az Európai Bizottságnak a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének alkalmazásáról szóló közleménye, amely szerint a gazdasági hatékonyságtól eltérő célokat (például: környezetvédelem vagy foglalkoztatottság) akkor lehet figyelembe venni valamely versenykorlátozó megállapodás mentesítése során, ha ezeket a szempontokat be lehet illeszteni a mentesítésnek a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésében foglalt (elsősorban a gazdasági hatékonyságot célzó) négy feltétele közé. HL C 101. szám, 2004.04.27, 97. o., 42. pont, amely hivatkozik a *Matra Hachette kontra Bizottság* T-17/93. sz. ügyben 1994. július 15-én hozott ítélet (EBHT, 1994. II-595. o.) 139. bekezdésére, valamint a *Metro SB-Großmärkte GmbH & Co. KG kontra Bizottság* 26/76. sz. ügyben 1977. október 25-én hozott ítélet (EBHT, 1977. 1875. o.) 43. bekezdésére.

²⁰ Lásd például: Az Európai Bizottság Iránymutatása az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról. HL C 210. szám, 2006.9.1, 2. o., 35. pont.

zúlhat a piaci szerkezet. Ugyanakkor indokolatlan lenne, ha a kartellező vállalkozások egyedi fizetési nehézségekre hivatkozással mentesülhetnének a bírság következményei alól. Mindezek alapján a válságra való hivatkozást csak abban az esetben célszerű bírságcsökkentést megalapozó érvként elfogadni, amennyiben a fizetéseképtelenség kifejezetten a gazdasági és pénzügyi válság által sújtott azon ágazat egészének gazdasági nehézségeiből fakad, amelyen belül a versenyjogsértő vállalkozás tevékenykedik.

Visszaélés erőfölénnyel

Egyes jelentős piaci erővel rendelkező cégek kísértést érezhetnek arra, hogy a válság hatására szűkülő piacokon úgy biztosítsák a válság előtti jövedelmezőségüket, hogy például versenykorlátozó magatartásukon keresztül kizárják a piacról versenytársaikat, vagy jelentős áremeléseket hajtanak végre a váltani nem képes fogyasztók körében.

A finanszírozási nehézségekkel küzdő versenytársak könnyebben kiszoríthatók a piacról. Ez azt jelenti, hogy csökkenhet például a felfaló árazás²¹ típusú visszaélés költsége (rövidebb ideig kell áron alul értékesíteni a kiszorításhoz), és ezáltal az vonzóbb stratégiává válhat a pénzügyi tartalékokkal rendelkező domináns cégek számára. Hasonlóképpen, finanszírozási nehézségek esetén kevésbé és/vagy csak hosszabb időtávon belül várható új piaci szereplő megjelenése, ami arra ösztönözheti a versenytárs nélküli domináns cégeket, hogy jelentős mértékben növeljék áraikat váltani képtelen vásárlók számára.

Indokolt, hogy a gazdasági válság idején a versenyhatóságok fenntartsák az erőfölényben lévő vállalkozások által elkövetett visszaélések megszüntetésére és szankcionálására irányuló tevékenységüket.

Különösen fontos, hogy a versenypolitika célkeresztjében szerepeljenek azok az iparágak, amelyekben egy esetleges visszaélés több kapcsolódó iparág versenyképességére is kihathat. Példának okáért az információs és kommunikációs ágazat kulcsszerepet játszik szinte valamennyi cég produktív hatékonyságának és menedzsmenthatékonyságának javításában, és azáltal a cégek termelékenység-növekedésében, amely egyben a gazdasági fellendülés egyik elengedhetetlen feltétele. A hálózatos iparágakban (többek között az energiaiparban, valamint a távközlés és a vasút területén) és a pénzügyi szektorban zajló verseny pedig szintén számos egyéb ágazat inputköltségét – és ezen keresztül – versenyképességét befolyásolja. Ezért sem véletlen, hogy ezek az ágazatok az Európai Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának kiemelt célterületei 2009-ben.²²

²¹ Felfaló árazás esetén a vállalkozás szándékosan veszteséget vállal, vagy rövid távon feladja a nyereségét, hogy piaci erejének növelése, illetve fenntartása érdekében egy vagy több tényleges vagy potenciális versenytársát kizárja vagy valószínűleg kizárja a piacról, és ezáltal kárt okoz a fogyasztóknak.

²² Lásd: A Versenypolitikai Főigazgatóság 2009-es éves menedzsmentterve.
http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_management_plan/amp_2009_en.pdf

A versenykorlátozó megállapodások kapcsán a fentiekben vázolt egyéb versenypolitikai kihívások (például: indokolhatóság, bírságolás) és azokra adandó válaszok egyaránt érvényesek az erőfölénnyel való visszaélésekre is.

A vállalkozások közötti összefonódások

Bár az elmúlt évek fúziós tevékenységének jelentős részét kitevő, magántőke-társaságok részvételével zajló összefonódások száma csökkenésnek indult, ezzel párhuzamosan várható, hogy a pénzügyi szektorban, illetve a hitel szűkössége és/vagy a csökkenő kereslet által sújtott ágazatokban (például gépjárműipar, építőipar, légi közlekedés) konszolidációra kerül sor. Ellentétben a pénzügyi befektetők részvételével zajló összefonódásokkal – amelyek általában az összefonódásban részt vevő cégek piaci tevékenységei közötti átfedések hiánya miatt ritkábban járnak a verseny korlátozásával –, az egyes ágazatokon belüli szerkezetváltás következtében megvalósuló vállalati fúziók gyakrabban eredményeznek versenyproblémákat. A fentiekből következően a versenyhatóságoknak az elkövetkezendő időben várhatóan stagnáló vagy csökkenő számú, azonban összetettebb, komolyabb közgazdasági elemzést igénylő összefonódást kell elbírálniuk.

A versenyt korlátozó összefonódások megakadályozása ugyanazokkal a gazdasági előnyökkel jár, mint a kartellekkel vagy az erőfölénnyel való visszaélésekkel szembeni fellépés. A hatékony versenyt biztosító piaci szerkezet fenntartása valamennyi piacon a válság idején garantálja, hogy a vásárlók továbbra is a lehető legkedvezőbb feltételekkel jussanak hozzá az árukhoz és a szolgáltatásokhoz, valamint hogy a vállalkozások közül valóban a legversenyképesebbek éljék túl a nehéz időszakot. A fúziókontroll alapvető szabályai ezért nem szorulnak módosításra a válságra hivatkozással.

Várható ugyanakkor, hogy a versenyhatóságoktól a fúziókontroll területén is el fogják várni a piaci szereplők, hogy eljárásaik során vegyék figyelembe azt, hogy a pénzügyi és gazdasági válságból fakadóan megváltozott az üzleti környezet. Így például valószínű, hogy – azokban a tagállamokban, amelyek nemzeti versenyjoga ezt lehetővé teszi, valamint az Európai Bizottság előtti eljárásokban – több vállalkozás is kérni fogja, hogy a tervezett összefonódást már a fúziókontroll eljárás lezárultát megelőzően végre lehessen hajtani. Ez különösen fontos lehet például a bankszektorban végrehajtott összefonódások esetében, ahol a felvásárló vállalat abban lehet érdekelt, hogy a megvásárolt eszközök értékének megőrzése érdekében legalább bizonyos olyan operatív intézkedéseket (például: tőkeinjekció) képes legyen meghozni, amelyekre egyébként csak egy jóváhagyással zárult fúziókontroll eljárást követően lenne lehetősége (*Gerard, 2009, 46. o.*). Amennyiben az adott összefonódás első látásra nem vet föl versenyproblémákat és valóban sürgős a felvásárló vállalkozás irányításszerű intézkedése, akkor indokolt lehet, hogy az uniós

versenyhatóságok – amennyiben eljárásjoguk ezt lehető teszi²³ – kivételesen eltekintenek a bejelentett összefonódás felfüggesztésétől.

Hasonlóképpen várhatóan meg fog nőni azon esetek száma, ahol az összefonódó vállalkozások arra fognak hivatkozni, hogy az egyébként problematikus összefonódást azért kell engedélyezni, mert az összefonódásban részt vevő felek egyike a gazdasági válság hatására olyan, ún. „leépülőben lévő vállalkozás”, amely az összefonódás hiányában kilépne a piacról, és ez – az összefonódás hiányában – azonos versenystruktúra-romlást eredményezne, mintha létrejönne az összefonódás. A Thomson Reuters szerint például 2004 augusztusa óta nem volt annyi csődeljárás alatt lévő vállalkozást érintő felvásárlás, mint 2009 márciusában, és számuk várhatóan tovább nő.²⁴ Ezek a kérelmek abban az esetben tűnnek méltányolhatónak, ha az érintett vállalkozások bizonyítják, hogy a tervezett összefonódásnál nincsen kevésbé versenyellenes felvásárlási alternatíva, valamint hogy az összefonódás hiányában a leépülőben lévő vállalkozás eszközei mindenképpen kikerülnének a piacról.

Továbbá, mivel az összefonódások elbírálása során a versenyhatóságok azt elemzik, hogy a jövőben miként alakul a verseny az összefonódás által érintett piacon, a versenyfeltételek jövőbeni alakulásának vizsgálatakor tekintettel kell lenniük a válság jövőbeni hatásaira is. Így például fontos szempont lehet, hogy a válság miatt a versenytársak egy része a közeli jövőben esetleg elhagyhatja a piacot vagy a potenciálisnak vélt versenytársak esetleg a hitel szűkössége vagy a kereslet csökkenése miatt terjeszkedésük visszafogására kényszerülhetnek. Ugyanígy befolyásolhatja az összefonódás megítélését az, hogy bizonyos piaci szereplők a nekik juttatott vagy juttatandó állami támogatás miatt a jövőben erősebb versenytársaknak bizonyulhatnak.

Végül meg kell említeni az állam sajátos szerepét az összefonódások területén a jelenlegi válság idején. Az állam – elsősorban a pénzügyi intézményeknek nyújtott támogatásért cserébe szerzett részesedéséből adódóan – az összefonódások közvetlen szereplőjévé is válhat. Versenypolitikai szempontból érdekes kihívás annak megítélése, hogy például egy adott országban több pénzügyi intézmény államosítása esetén valóban arról van-e szó, hogy egy irányító tulajdonoshoz kerül több piaci szereplő, és ebből kifolyólag esetleg jelentősen csökken a verseny, vagy az állami tulajdonszerzés során beiktatott intézményi elhatárolások („kínai falak”, elkülönült döntési struktúrák stb.) következtében az azonos tulajdonos ellenére sem beszélhetünk azonos irányításról, és így a versenyt csökkentő koncentrációról. A válasz döntő jelentőségű lehet abból a szempontból, hogy az illetékes versenyhatóság engedélyezi-e vagy sem az „államosítást” mint tulajdonszerzést.

²³ Kérdéses például, hogy ez a lehetőség létezik-e Magyarországon. A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 29. §-a szerint ugyanis „[a vállalkozások] összefonódását eredményező szerződés létrejöttéhez a Gazdasági Versenyhivatal engedélye szükséges”.

²⁴ Bankruptcy-related M&A has ‘only just begun. *Financial Times*, 2009. április 12.

A vállalkozások megállapodásaiból és magatartásából, valamint az állami támogatásokból fakadó versenytorzításokon kívül szintén súlyosbítják a válság gazdasági hatásait azok az uniós vagy tagállami jogszabályok, amelyek például indokolatlan piacra lépési korlátok állításán vagy a vállalkozások üzleti szabadságának aránytalan korlátozásán keresztül torzítják a versenyt. Ide tartoznak például a valamilyen szolgáltatást nyújtó vállalkozások számát maximáló vagy valamely üzleti tevékenység végzését indokolatlanul szigorú feltételekhez kötő szabályok.

Az uniós és tagállami szintű versenypártolásnak az a célja, hogy a versenyhatóságok a rendelkezésükre álló különböző eszközökkel – rendszerint állami vagy önkormányzati jogszabályok vagy jogszabálytervezetek véleményezésén keresztül – elérjék ezen belépési korlátok megszüntetését, illetve az egyéb versenykorlátozó szabályozási megoldások módosítását, valamint megakadályozzák új korlátozások létrejöttét. A versenypártolási tevékenység ezért kiemelten fontos a gazdasági fellendülés elősegítése szempontjából.

Az EU gazdasága versenyképességének javításához szükséges intézkedések többségét a tagállamokban – tehát nem uniós szinten – kell meghozni. Ide tartoznak például azok az intézkedések, amelyek célja a helyi vagy regionális piacok általános versenyfeltételeinek javítása, különösen a kiskereskedelem és a szellemi szabadfoglalkozások területén. Az ezen piacokat a versenytől óvó belépési korlátok és egyéb versenytorzító elemek eltávolításának, illetve megakadályozásának elősegítése a tagállami versenyhatóságok egyik kiemelt feladata lehet a jelenlegi válság idején.

A válság ugyanakkor különleges kihívást jelent a versenypártolási tevékenység számára is. A verseny hosszú távú előnyeit ecsetelő versenypártolási tevékenység nem biztos, hogy értő fülekre talál a válság idején rendkívül gyors eredményekben érdekelt politikai döntéshozók körében. A versenyhatóságoknak ebben a környezetben különösen jól kell érteniük a versenyt esetleg korlátozó tervezett válságkezelési intézkedések céljait, és készen kell lenniük arra, hogy alternatív, a versenyt kevésbé korlátozó, de a válságkezelési célt legalább hasonló eredményességgel megvalósító intézkedésjavaslattal álljanak elő. Továbbá, mivel a jelenlegi válság kapcsán sokan a versenyelmélet alapjául szolgáló közgazdasági összefüggéseket is kétségbe vonják, valószínűleg több tagállamban célszerű erősíteni a versenyhatóságok nyilvános magyarázó, oktatási jellegű, a versenykultúrát erősítő tevékenységét.

Zárszó

A leírtakból következik, hogy a pénzügyi és gazdasági válság kezelésében, hatásainak mérsékelésében és az azt várhatóan követő gazdasági fellendülés elősegítésében a költségvetési politikán kívül komoly szerep hárul a versenypolitikára. A versenypolitika eszköztárának hatékony alkalmazása az EU-ban – mind tagállami, mind uniós szinten – jelentős mértékben hozzájárul a gazdasági növekedés helyreál-

lítésához nélkülözhetetlen termelékenységnövekedéshez és keresletélénkítéshez, megfelelő kereteket biztosít az állam arányos gazdasági szerepvállalásához és megvéd a válságkezeléssel esetlegesen együtt járó versenytorzító vállalati vagy állami intézkedésektől.

Bár a válságra hivatkozással várhatóan megszorodnak a versenyszabályok módosítását, felfüggesztését vagy enyhébb alkalmazását követelő hangok, nem indokolja semmi, hogy a versenykorlátozások – legyen azok forrása akár az állam, akár a vállalkozások – enyhébb elbírálás alá essenek. A versenypolitika egyes eszközeinek és a versenyhatóságoknak a válsággal összefüggésben esetenként sajátos kihívásokkal kell szembenéznük, amelyek a gazdaság normális működése során nem vagy csak ritkábban jelentkeznek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a versenypolitika általános céljait, eszközeinek alkalmazását vagy a versenyhatóságok hatáskörét a válságra tekintettel módosítani kellene.

Ahhoz, hogy a versenypolitika valóban hozzájárulhasson a hatékony válságkezeléshez, többek között az szükséges, hogy a válságkezelésben érintett egyéb szakpolitikák (például a költségvetési politika, a pénzügypolitika, a tágabb értelemben vett gazdaságpolitika) is felismerjék a versenypolitikával közös érdekeket, valamint hogy a tagállami versenyhatóságok megfelelő erőforrásokkal rendelkezzenek a válságkezeléssel kapcsolatosan várhatóan gyarapodó feladataik ellátásához.

Irodalomjegyzék

- Calvino, N. – Inotai, A. G. [2009]: EU Competition policy in a changing environment – Meeting the challenges facing DG Competition. In: Trustbusters: Global Competition Authorities Speak Out. Competition Policy International (megjelenés alatt).
- Cole, H. L. – Ohanian, L. E. [2004]: New Deal Policies and the Persistence of the Great Depression: A General Equilibrium Analysis. *Journal of Political Economy*, Vol. 112(4), 779–816. o.
- Gerard, D. [2009]: EC competition law enforcement at grips with the financial crisis: Flexibility on the means, consistency in the principles. *Concurrences*, 1. sz., 46. o.
- Európai Bizottság, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, Gazdasági Előrejelzés, 2009. tavasz.
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15048_en.pdf
- A Versenypolitikai Főigazgatóság 2009-es éves menedzsmentterve.
http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_management_plan/amp_2009_en.pdf
- Global Competition Review, Rating Enforcement Survey 2009.
<http://www.globalcompetitionreview.com/>
- Commission Communication „European Electronic Communications Regulation and Markets 2003 – Report on the Implementation of the EU Electronic Communications Regulatory Package. COM(2003) 715 final.
- Az Európai Bizottság „Európai Versenyképességi Jelentés 2008” című közleménye. COM(2008) 774 final.
- Az Európai Bizottság közleménye – Az állami támogatásokról szóló szabályoknak a pénzügyi intézetek vonatkozásában a jelenlegi pénzügyi világválsággal összefüggésben tett intézkedésekre történő alkalmazása. HL C 270. szám, 2008. 10. 25., 8. o.
- Az Európai Bizottság közleménye – A pénzügyi intézetek feltökésítése a jelenlegi pénzügyi válságban: a támogatás szükséges minimális szintre történő korlátozása és az indokolatlan versenytorzulás kiküszöbölését célzó biztosítékok. HL C 10. szám, 2009. 1. 15., 2. o.

- Az Európai Bizottság közleménye az értékvesztett eszközök közösségi bankszektorban történő kezeléséről. HL C 72. szám, 2009. 3. 26., 1. o.
- Az Európai Bizottság közleménye – Ideiglenes közösségi keretrendszer a finanszírozási lehetőségek elérésének támogatására irányuló állami támogatási intézkedésekhez a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságban. HL C 16 szám, 2009. 1. 22., 1. o.
- Az Európai Bizottság közleménye az Európai Közösséget létrehozó szerződés 81. cikke (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű (de minimis) megállapodásokról. HL C 368. szám, 2001. 12. 22., 13. o.
- Az Európai Bizottság közleménye a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének alkalmazásáról. HL C 101. szám, 2004. 04. 27., 97. o.
- Az Európai Bizottság Iránymutatása az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról. HL C 210. szám, 2006. 9. 1., 2. o., 35. pont.
- A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény.
- A Beef Industry Development and Barry Brothers C-209/07. sz. ügyben 2008. november 20-án hozott ítélet (az EBHT-ben még nem tették közzé).
- A Consorzio Industrie Fiammiferi C-198/01. sz. ügyben 2003. szeptember 9-én hozott ítélet (EBHT, 2003. I-8055. o.).
- Az Európai Bizottság 1999. január 24-i határozata az EK Szerződés 81. cikkének alkalmazásáról (IV.F.1/36.718. *CECED* ügy). HL L 187. szám, 2000. 7. 26., 47. o.